

Länsstyrelsernas bedömning av situationen inom elförsörjning i södra Sverige

Landshövdingarna i Västra Götalands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Skåne och Hallands län har tagit fram en bedömning av situationen inom elförsörjning i södra Sverige. Bedömningen är framtagen utifrån en scenarioanalys som beskriver hur samhället påverkas av fortsatt höga prisnivåer, effektbrist och slutligen bortfall av elnät.

Sammanfattning

Fortsatt höga och oförutsägbara elpriser bedöms ha en betydande negativ påverkan i berörda län och i hela samhället, både på kort och lång sikt. De aktuella länen står för huvuddelen av svensk livsmedelsproduktion, vilket innebär att en kostnadsökning på el i södra Sverige snabbt kan komma att sprida sig i form av ökade matpriser i hela landet samt, och på sikt, en minskad inhemsk livsmedelsproduktion. De ekonomiska konsekvenserna för samhället syns redan. Nyinvesteringar och nyetableringar inom näringsliv fördröjs eller förhindras av höga kostnader och den stora osäkerheten om energiprisutvecklingen.

På kort sikt bedöms den tydligaste konsekvensen vara att varsel och uppsägningar kommer att öka, framför allt inom elintensiva branscher. På längre sikt kan fler och fler delar av näringslivet i länen komma att påverkas negativt. Det medför i sin tur ökad arbetslöshet, minskade skatteintäkter och ett ökat behov av försörjningsstöd. Företag och organisationer med hög elförbrukning och rörliga elavtal kan komma att drabbas särskilt hårt. Höga elpriser i kombination med höga räntor och hög inflation medför en stark press, speciellt på unga familjer och socioekonomiskt utsatta. Tillit till myndigheter och politik riskerar att påverkas negativt. Sociala risker kan öka på grund av ökad ojämlikhet. Dessa kan i sin tur komma att leda till social oro. Föreningsliv och övriga delar av civilsamhället bedöms också att drabbas hårt av den höga prisnivån.

Länsstyrelserna ser även att höga elpriser ger starka incitament dels till energieffektiviserande åtgärder, dels för en ökad produktion av el. Därigenom kan

såväl energi- som klimatomställningen påskyndas. På längre sikt bidrar detta till ett mer hållbart samhälle och till ett mer konkurrenskraftigt näringsliv.

En situation med effektbrist och planerad bortkoppling förväntas bli ekonomiskt kännbar för näringslivet. Detta gäller speciellt för processindustrier som har lång uppstartstid och för livsmedelsindustrier och handel som har råvaror och produkter som är temperaturkänsliga.

Länsstyrelserna ser ett behov av kraftfulla insatser på kort och lång sikt för att minska konsekvenserna i samhället. Kommunikation till hushåll och näringsliv kommer bli av största vikt oavsett scenario, vilket kommer att kräva en samordning av kommunikationen från ansvariga myndigheter. Länsstyrelsen vill också påtala vikten av att högkostnadsskydd eller andra stöd även behöver inkludera föreningar och andra organisationer, inte bara företag och privatpersoner.

Metod och avgränsningar

Underlaget är sammanställning byggd på länsvisa bedömningar från länsstyrelserna i Västra Götalands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Skånes och Hallands län. De länsvisa underlagen är framtagna i samverkan med aktörer i respektive län.

Respektive bedömning belyser det ekonomiska perspektivet, det sociala perspektivet samt hur samhällsviktiga verksamheter och funktioner påverkas i respektive län. Påverkan av dessa perspektiv har beskrivits på kort sikt (från nu till och med årsskiftet) och lång sikt (från årsskiftet fram till sommaren 2023). För att analysera hur respektive län är påverkat eller kan komma att påverkas har följande scenario legat till grund för bedömningen:

1. **Fortsatt hög prisnivå** – Priset på el är fortsatt hög eller ökar ännu mer utan prissubventioner, fortsatta prisskillnader mellan elområden samt fluktuerande och oförutsägbara priser.
2. **Effektbrist** - Elförsörjningen täcker ej efterfrågan under kalla vinterdagar. Fortsatta höga elpriser, med ännu högre pristoppar vid maxbelastning. Manuell och roterande bortkoppling under maxbelastning behövs på grund av att efterfrågan är större än utbud. Bortkopplingen sker planerat ett dygn innan och gäller en kortare period (timmar) per område.
3. **Bortfall** - Effektbrist orsakar instabilitet i elnätet och automatiska bortkopplingar sker (timmar/dygn).

Diskussion

Länsstyrelserna Västra Götalands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Skåne och Hallands län lyfter i samtliga bedömningar fram utmaningar som drabbar eller kan komma att drabba hela eller stora delar av samhället.

Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna för samhället syns redan. Huvuddelen av länsstyrelserna beskriver att såväl näringsliv som enskilda har stora utmaningar i den ekonomiska situation som de befinner sig i. Detta som en konsekvens av de höga elpriserna. Nyinvesteringar och nyetableringar inom näringsliv fördröjs eller förhindras av höga kostnader och den stora osäkerheten om energiprisutvecklingen. Kommunerna har stora ekonomiska utmaningar med de höga elpriserna i kombination med inflation, ökade räntekostnader och ökade pensionsinbetalningar. Ökat behov av försörjningsstöd kommer ytterligare pressa kommunernas ekonomier. Det rapporteras att antalet kunder som fått elen fränkopplad på grund av uteblivna betalningar har ökat.

På kort sikt lyfts det fram en oro för att varsel och uppsägningar inom näringslivet kommer att öka, framför allt inom elintensiva branscher. Konkurrensförmågan för näringslivet i elområde 3 och 4 kan komma att påverkas mycket negativt. Hushållens skuldnivåer kan komma att öka, föreningsliv kan komma att få det svårt att bedriva verksamhet och redan utsatta grupper riskerar att få det ännu svårare.

På lång sikt kan fler branscher komma att påverkas som en följd av fortsatta höga elpriser. Varsel och uppsägningar bedöms öka och troligtvis kommer även antalet konkurser att stiga. Det kommer i sin tur troligen att medföra ökad arbetslöshet, minskade skatteintäkter och ett ökat behov av försörjningsstöd.

Vid ett scenario med fortsatt höga prisnivåer och effektbrist kommer de negativa konsekvenserna att kvarstå och förstärkas. Företag och organisationer med hög elförbrukning och rörliga elavtal kommer i så fall att drabbas särskilt hårt. Risken för att miljövillkor inte uppfylls ökar.

Höga elpriser i kombination med höga räntor och hög inflation kan komma att medföra en stark press, speciellt på unga familjer och socioekonomiskt utsatta.

Tillit till myndigheter och politik riskerar att påverkas negativt. På lång sikt kommer risken för social oro på grund av ökad ojämlikhet sannolikt att öka. Föreningsliv och övriga delar av civilsamhället kan också komma att drabbas hårt av den höga prisnivån.

En situation med effektbrist förväntas leda till störningar i flödena och därmed minskad effektivitet och lönsamhet inom näringslivet. Detta gäller speciellt för processindustrier som har komplicerade leverantörskedjor och lång uppstartstid och för livsmedelsindustrier och handel som har råvaror och produkter som är temperaturkänsliga. Störningar i leverantörskedjorna sprids snabbt både på nationell nivå och internationellt.

Vid elbortfall kan situationen ytterligare förvärras. I samband med bortfallet bedöms stora delar av näringslivets verksamhet att stoppas. Ett oplanerat elavbrott skulle bli mycket kännbart för processindustrier som har lång uppstartstid och för livsmedelsindustrier och handel som har råvaror och produkter som är temperaturkänsliga. Ett längre elavbrott riskerar också att medföra social oro samtidigt som hela samhällets funktionalitet är allvarligt påverkad. Oplanerade elavbrott riskerar att bidra till minskat förtroende för myndigheter och en ökad oro för instabilitet och nya avbrott. Osäkra driftsförutsättningar kan i förlängningen medföra att företag stänger sin verksamhet. Om elbortfallet breder ut sig över ett större geografiskt område, kan det också ta lång tid att återstarta alla system.

Sociala konsekvenser

Även de sociala konsekvenserna är redan märkbara. I flera av länen beskrivs en stark oro för den ekonomiska utvecklingen inom såväl näringsliv som bland enskilda. Rädsla och oro för den ekonomiska situationen skapar en ökad ohälsa i utsatta grupper och påverkar barn och ungdomar negativt. Något län anger att trycket på socialtjänsten redan har ökat och kommunerna ser svårigheter att möta det ökade behovet av stöd.

På kort sikt, med ett scenario med fortsatt höga elpriser, kan brist på information och insatser för utsatta grupper skapa ett ökat utanförskap. Ökade elpriser kommer troligen förstärka redan befintliga skillnader och slå hårdast mot de grupper i samhället som redan lever med små ekonomiska marginaler samt på andra sätt redan utsatta grupper. På lång sikt lyfts risken för ökad långtidsarbetslöshet och högre försörjningsstödsnivåer fram, med en ökad ohälsa som följd effekt.

Energifattigdom riskerar att bli en samhällsutmaning även i Sverige. Här åsyftas inte brist eller avsaknad av elektricitet utan att enskilda personer och hushåll inte kan ha tillräckligt varmt i bostaden eller att de tvingas välja om de ska kunna hålla varmt eller äta sig mätta.

Höga elpriser i kombination med höga räntor och hög inflation medför en stark press, speciellt på unga familjer och socioekonomiskt utsatta. Troligen kommer hyresnivåerna att öka markant, vilket också slår hårt mot redan utsatta.

Vid ett scenario med fortsatt höga elpriser och effektbrist bedöms hushåll med barn vara särskilt utsatt eftersom barnfamiljer kan ha det svårare att vara flexibla med sin energianvändning. Tilliten till myndigheternas och politikens förmåga att hantera en sådan uppkommen situation kan komma försämrats. På längre sikt bedöms socioekonomiskt utsatta grupperas situation förvärras ytterligare och risken för social oro på grund av förstärkta ojämlikheter att öka.

Vid ett scenario med elbortfall bedöms de sociala konsekvenserna generellt att förstärkas ytterligare på kort sikt i förhållande till tidigare redovisade scenarier. Oplanerade bortfall kan även leda till ökad social oro samtidigt som samhällets funktionalitet är allvarligt påverkad.

Konsekvenser för samhällsviktiga verksamheter

För att bedöma effekter av ett längre bortfall behövs mer detaljerade uppgifter från Svenska Kraftnät om hur stora områden som rimligen kan drabbas. Generellt sett kan ett bortfall på flera dygn i hela eller delar av länet innebära allvarlig påverkan på samhällets funktionalitet.

Tillfälliga avbrott i energiförsörjningen vid effektbrist väntas inte vid enstaka tillfällen medföra större problem för samhällsviktiga verksamheter som har alternativ energiförsörjning genom reservkraft. Åtgärder för att hantera följderna av effektbrist och längre bortfall kan skapa ökad efterfrågan på fossila drivmedel för reservkraft. Länsstyrelserna kan inte bedöma marknadens förmåga att tillgodose en sådan efterfrågan i länen på kort sikt.

Längre bortfall under vintermånader kan ge stora utmaningar för samtliga samhällsviktiga funktioner. Höga prisnivåer riskerar leda till att produktionen, inom eller utanför Sverige, av varor och tjänster som är viktiga i samhällsviktig verksamhet skjuts upp eller fördröjas för slutanvändaren. Detta skulle kunna resultera i svåröversäglbara bristsituationer liknande de som uppstått till följd av leveransproblem under pandemin.

Redan hårt ekonomiskt belastande samhällsviktiga verksamheter inom primärproduktion av animaliska livsmedel kan belastas ännu hårdare och påverka tillgången till svenskt livsmedel. Sammantaget utgör de eskalerande priserna på el (men även på diesel, kvävegödsel och foder) en hård ekonomisk press på näringen, lantbruket och livsmedelsindustrin.

Regionala förutsättningar

Länsstyrelsen i Kalmar bedömer att länet är sammantaget mer energiberoende än andra län på grund av svag kommunikationsinfrastruktur och långa pendlingsavstånd. Det finns en stor oro för att stöd inte kommer på plats i tid, både bland företag, offentliga aktörer och privatpersoner. Flera kommuner signalerar redan nu om en besvärlig kommunalekonomisk situation inför 2023.

Vid bortkoppling kan processindustri, undantaget några få, exempelvis gjuterier där maskinerna troligen går sönder, hantera stängningar av verksamheten under en tid givet tillräcklig förvarning. Kravet på förvaringstid varierar med industri, men är ofta flera dygn i förväg. Kan avstängningarna planeras veckor i förväg och vara regelbundna underlättas industrins anpassning och de negativa effekterna kan begränsas. Livsmedelsproduktion kan, trots krav på reservkraft, påverkas så att djur kan drabbas av onödigt lidande.

Länsstyrelsen Kronobergs i län kommenterar att oförutsägbara villkor för företagen leder till ovisshet och svårigheter att agera. Skillnader i elpriser skapar orättvisa konkurrensförhållanden inom landet. Det är orimligt att kommuner med stora satsningar på grön el samtidigt drabbas av stora företagsnedläggningar på grund av för dyr el. Under dessa förutsättningar blir det särskilt svårt att acceptera prisskillnaderna mellan elområden då det i Kronobergs län finns en omfattande andel elintensiv tillverkningsindustri med en mycket hög andel av arbetstillfällen. Företag som är motorn i många små samhällen riskerar att gå i konkurs inom 2-4 månader om elpriserna fortsätter på samma nivåer som just nu.

Länsstyrelsen i Östergötlands län ser redan nu tendenser att företag ansöker och kommer att anmäla/ansöka om ändringar i sin verksamhet till följd av ökade elpriser. Idag är grön omställning en prioriteringsgrund, men anmälningar/ansökningar till följd av ökade elpriser kan innebära en försämring ur ett klimatperspektiv. Det finns idag signaler om att det råder en osäkerhet hos företag som ställer om till fossilfritt, inte minst inom transportsektorn, eller har investerat i gröna omställningsprojekt.

Ett fortsatt högt och fluktuerande elpris utan prissubventioner eller riktade stöd ökar risken för att företag i Östergötland hamnar i likviditetsproblem och tvingas försätta sin verksamhet i konkurs. Djurproduktionerna som finns i Östergötland är omfattande och är samtidigt mycket känsliga och redan några timmars avbrott kan ge stora konsekvenser.

Länsstyrelsen i Jönköpings län – Påverkan på företag och tillverkningsindustrin påverkar produktion och underleverantörer. Vid bortkoppling får det ekonomiska konsekvenser: gjuterier, plastindustri och jordbruksföretag. Företag med dyra maskiner kan drabbas av ekonomiska konsekvenser. Kommunikationsinsatser kommer att kunna vara avgörande för hur bra länet är förberedda på konsekvenserna vid ett tillfälligt elavbrott.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län - Företag kan överväga att flytta verksamhet till andra elområden eller utomlands. Många livsmedelsproducenter har bundna avtal för bland annat el och råvaror som löper ut vid årsskiftet. Det innebär att företagen inom kort kommer att drabbas av ännu större kostnadsökningar än vi sett hittills. Stor del av Sveriges livsmedelsproduktion sker i Västra Götaland. Länet svarar för ca 2/3 av Sveriges fiskberedningsindustri.

Länsstyrelsen i Blekinge län - I Blekinge finns en stor bredd av industrier som till exempel försvarsindustri, livsmedelsproduktion, nationella infrastrukturföretag och process- och tillverkningsindustri. Den ökade kostnadsposten för el är en akut utmaning för länets stora och medelstora företag. Dessutom försvaras läget av risk för råvaru- och komponentbrist och uteblivna leveranser.

Små och mindre företag ser stora utmaningar med att driva sin verksamhet med skenande elpriser. Redan nu har företag vidtagit åtgärder och tvingats lägga ner eller pausa sin verksamhet. De ökade kostnaderna slår hårt mot elintensiva företag som ska värma eller kyla varor, till exempel inom restaurang- och livsmedelssektorn. Vid risk för effektbrist med fränkoppling som följd flaggar företag för stora konsekvenser i form produktionsbortfall, ekonomiska förluster, viten och risk för uppsägningar. Många av de ekonomiska konsekvenserna får sociala följdverkningar i alla åldersgrupper.

Länsstyrelsen i Hallands län - Det halländska näringslivet är relativt diversifierat, men det finns flera industriföretag där elkostnaderna står för en stor del av rörelsekostnaderna även under normala omständigheter. Exempelvis är skogssektorn stark i länet, men det finns även ett flertal verkstadsföretag och flera livsmedelsindustrier samt en större metallindustri som är elintensiva.

Länsstyrelsen i Skåne län - Skånes näringsliv är brett och branschstrukturen har en specialisering inom områden som livsmedel, förpackning,

läkemedel/läkemedelsteknik och kemisk industri. Många delar av det skånska näringslivet signalerar stora problem med anledning av ökade elpriser – småföretag uppfattas som särskilt sårbara. Med oförutsägbara och ökande energipriser skjuts investeringar på framtiden eller förläggs utanför Skåne (SE4).

Effektbrist och elavbrott är särskilt känsligt för processindustrin som drabbas av stora kostnader även vid mindre effektbortfall. Verksamhet med fjärrvärmeproduktion och pumpning av dricks- och avloppsvatten har en stor påverkan av ökade elpriser.

Livsmedelsnäringens hela värdekedja är särskilt viktig i Skåne och för Sveriges livsmedelsförsörjning. Företag inom livsmedelsindustrin var tidigt ute och flaggade för allvarliga konsekvenser av både elpriser och brist på gas. Ytterligare höjning av matpriser har ännu inte slagit igenom i konsumentledet. Företagen agerar på en global marknad och det riskerar slå ut delar av den regionala livsmedelsindustrin och det slår hårt mot primärproducenter. Det finns en potential till att ställa om och öka produktionen av biogas i länet.

Förslag på insats och åtgärder

Länsstyrelserna föreslår ett antal åtgärder för att minska konsekvenserna inom elförsörjning.

Insatser och åtgärder på kort sikt:

- Proaktiv kommunikation till hushåll och näringsliv, vilket kommer att kräva en samordning av kommunikationen från ansvariga myndigheter. (Proaktiv kommunikation kring energibesparande åtgärder, beredskap för bortkoppling och effektbrist.)
- Utformningen av aviserat högkostnadsskydd för företagen måste bli klart snabbt. Det är avgörande för att företag ska överleva och kunna ta rationella beslut. Högkostnadsskyddet behöver även inkludera föreningar och andra organisationer.
- För att närmre bedöma effekter av ett längre bortfall behövs det att närmre uppgifter från Svenska Kraftnät tas fram. Uppgifterna behöver beskriva hur stora områden som rimligen kan drabbas. Generellt sett kan ett avbrott på flera dygn i hela eller delar av länen innebära stor ekonomisk påverkan. Inte minst för större processindustrier som är avbrottskänsliga och krävande att starta upp för produktion.
- En fördjupad analys som ger svar på hur föreningsliv, kultur- och idrottsaktiviteter kan upprätthållas vid höga elpriser.
- En bedömning av hur hushållens ökade kostnader för el kan påverka försörjningsstöd till resurssvaga hushåll.
- En bedömning av hur långsiktigt försämrad privatekonomi kan leda till ökning av våld i nära relationer.
- Beakta barnperspektivet när samhället ska minska energianvändningen och besparingsåtgärder genomförs.
- Genomför tillitsfrämjande insatser för att möta ökat missnöjde och misstro vid fortsatt höga elpriser.

Insatser och åtgärder på lång sikt

- Förbered kommunerna på att hantera ökade sociala utmaningar och ökat tryck på räddningstjänst. Fler olyckor befaras då alternativa metoder för uppvärmning används.
- Säkerhets- och trygghetsskapande åtgärder (vid eventuell nedsläckning).
- Förbered samhällsviktiga funktioner som kan få svårt att bedriva verksamhet om den påverkas av bortkoppling eller bortfall särskilt vid

bristande kontinuitetsplanering. Konsekvenserna ökar med tiden för bortfall eller bortkoppling. Exempel är trygghetslarm som är beroende av fungerande nätverk eller telekommunikationer, utbetalningar som fördröjs, bristande möjlighet till laddning av elbilar som används i hemtjänsten eller journalsystem som inte är åtkomliga.

- Beredskap för hantering hos myndigheter, när företag ansöker och kommer att anmäla/ansöka om ändringar i miljövillkoren för sin verksamhet till följd av ökade elpriser.

Medverkande i beslutet

Beslut i detta ärende har fattats av Landshövdingen i Hallands län och föredragande har Beredskapsdirektör Niklas Nordgren varit.

Brittis Benzler

Landshövding vid Länsstyrelsen
i Halland län

Niklas Nordgren

Beredskapsdirektör vid
Länsstyrelsen i Hallands län

Detta ärende har beslutats digitalt och saknar därför namnunderskrift.